

ВЪЗМОЖНИ ИНСТРУМЕНТИ И ПОДХОДИ ПРИ ПРОВЕЖДАНЕ НА СТРАТЕГИЧЕСКИЯ ПРЕГЛЕД НА ОТБРАНАТА И СИГУРНОСТТА

проф. д-р Димитър Димитров, член на ОСОП, Ръководител катедра „Национална и регионална сигурност”, УНСС, E-mail: dimdim@unwe.bg

Изказване на Обществения съвет по отбранителна политика, 7 Октомври 2013 г.¹

Преди повече от двадесет години се появи една нова област на изследвания под името архитектура на предприятието или архитектурен подход. Най-големите преимущества на архитектурния подход са строго и ясно описание на протичащите процеси в съществуващата организация между нейните елементи. Наред с това архитектурния подход дава възможност ясно и определено да се документира предстояща трансформация в организацията и да се оценят нейната осъществимост, критични точки и периодичен прегледна очакваните резултати.

По-популярните аналогии на архитектурния подход са сравнения с подхода, който използват строителните архитекти за проектиране например на една къща и след това как тази къща се вписва в архитектурата на градското планиране. Друго подходящо сравнение е аналогията с Google Maps, където на по-високо ниво виждаме континенти, държави и слизайки по-надолу започваме да различаваме по-малките детайли.

Архитектурния подход се използва повече от 20 години от нашите съюзници в НАТО и ЕС, включително САЩ, Великобритания, Германия, Швеция и други. Това ще даде възможност при провеждането на стратегическия преглед да се ползва експертиза отвън. Използването на архитектурния подход рефлектира и в позицията на НАТО, където се използва една по –широка рамка с абревиатурата NAF (NATO Architecture Framework). Например при последната трансформация на НАТО от 2012 г. особено при реструктурирането и сливането на трите обслужващи агенции на НАТО в една обща агенция се използва именно архитектурния подход. Използват се даже комерсиални елементи и финасови измерители, тъй като дотогавашните агенции и новата структура се занимават с икономически дейности по аквизиция, логистика и информационни системи.

Използването на архитектурния подход при трансформацията на сектора за сигурност и отбрана в България става все по-наложително по няколко причини, особено в стратегическото управление.

На първо място са общите аргументи, свързани с ефективност, разходи, оптимизиране на усилията, премахване на дублиращи дейности и т.н. Ползите от това могат да бъдат огромни.

На второ място могат да възникнат проблеми със съвместимостта, тъй като все по-масово съюзниците от НАТО използват специфичната терминология и документация, свързана с архитектурния подход. Има опасност да си говорим на различни езици, а освен това ще възникнат проблеми при провеждането на коалиционни операции.

Трето, предстои нов стратегически преглед на отбраната, анонсиран от новото правителство. Отдавна стана ясно, че отбраната не е само задължение на Министерството на отбраната. Именно използването на архитектурния подход при провеждането на стратегическия преглед ще даде възможност да се огледат всички възможни проблеми от всички страни в тяхната цялостност (по Захман). Скромният опит на автора при провеждането на предишни стратегически прегледи показва, че вниманието на различните работни групи се фокусира върху защитата на съществуващи структури, пожелателно мислене и почти механично събиране на резултатите по групи, с много слаба връзка с разполагаемите ресурси и отчитане на общия ефект. Чрез използването на архитектурния подход могат

---

¹ Изказването се базира на доклад пред XI Международна конференция СИГУРНОСТТА В ЮГОИЗТОЧНА ЕВРОПА – В ТЪРСЕНЕ НА ИНТЕЛИГЕНТНИ РЕШЕНИЯ 11 септември 2013 г. - Интер Експо Център, София

по-ясно да се покажат и решат проблеми например с придобиването на нов боен самолет, откриване и закриване на поделения, оптимизиране на управленски структури и др.

Четвърто, назрява моментът за цялостно разглеждане на проблемите на целия сектор за сигурност и отбрана. Между Министерството на отбраната, МВР, ДАНС, резерва и всички други структури има доста общи неща, които може би заслужават единно решение. Става въпрос за придобиване на техника, логистика, обучение, образование, информация, комуникационни системи, социални дейности и др.

На пето място, България има огромен проблем със стратегическото управление и то не само в областта на отбраната и сигурността. Съгласно правителствения сайт strategy.bg в България има приети 183 (сто осемдесет и три) стратегически документа. Това са само документи приети от Министерски съвет. Бързият преглед на сайтовете на Министерството на отбраната и МВР показва наличието на поне още десетина стратегически документа, невключени в горната бройка стратегии. Към това трябва да добавим наличието и на международни коалиционни и съюзнически стратегически документи. Всичко това показва съществуването на една сложна и много обемна система на стратегически документи, което е трудно да се обхване само с експертен инструментариум. Именно архитектурния подход дава подходящия инструментариум, включително и използване на съществуващи софтуерни продукти за ясно идентифициране на възможни пропуски, недостиг на ресурси, липсващи проекти, дублиране на функции и др.

В България има експертиза по използването на архитектурния подход – например във Военна академия, СУ, УНСС, Министерство на отбраната и др.

Много важен е начинът, по който ще се проведе Стратегическия преглед.

Например в НАТО в процеса на разработването на сегашния проект на Стратегическа концепция на НАТО бе подчертана важността, която се придава на процеса на изработване на документа. Няколко важни аспекта трябва да се подчертаят, които характеризират този подход:

- Личното пряко участие на Генералния секретар на НАТО при изработването на документа. В поредица от обръщения г-н Расмусен изясни очакванията, обхвата и начина за изработване на концепцията. Андерс Расмусен пряко ръководи и наблюдава процеса на изработване. В нашия случай може би аналог е Министърът на отбраната, Заместник-министър председател или някои от ръководството на Народното събрание.
- Назначена бе специална експертна група начело с Мадлин Олбрайт, като съставът на групата и нейният мандат и задачи бяха широко популяризирани. Съставът включваше бивши министри, генерали и посланици с огромен опит.
- Създаден бе специален уебсайт, където се публикува базова информация и последни новости около изработването.
- Проведени бяха няколко видеоконференции, транслирани в Интернет, посветени на напредъка при изработването.
- Отправена бе покана към широк кръг от експерти за участие в тези процеси и бе дадена възможност за отправяне на мнения и бележки по концепцията.
- Осъществени бяха широки обществени дебати и консултиране между съюзниците преди очакваното приемане на концепцията, което бе насрочено за края на 2010 г.

В процеса се включиха и различни партньори на НАТО по линия на Евроатлантическия съвет за партньорство, Средиземноморския диалог и Истанбулската инициатива за сътрудничество, както и взаимодействие с главните международни актьори и неправителствени организации. Резултатите от тези обсъждания и консултации бяха представени на различни семинари и публични прояви по отделни държави членки, както и на срещи с правителствата.

Експертната група провеждаше периодично срещи с Генералния секретар, както и с останалите ключови играчи от Главната квартира на НАТО. На базата на всички тези консултации и получената обратна връзка Генералният Секретар на НАТО представи подготвения проект на концепция за официални политически консултации и преговори между съюзниците.

В заключение може да се каже, че използването на архитектурния подход не е панацея. Проблемите се решават от хората, а не от инструментариума, но подходящите инструменти имат потенциал за по-добро формулиране на проблемите и тяхното решаване. Сложността на стратегическото управление на съвременния етап изисква и иновативни управленски действия, част от които е архитектурния подход. България има потенциал и с помощта на коалиционните партньори може много бързо поне на първи етап да се опишат поне условията за приложение на подхода.